

Parmenidés

Testimonia DK 28 A

A 1 = Diogenés Laertios, *Vitae philosophorum* IX, 21-23

(21) Xenofanovým žákem pak byl Parmenidés, syn Pyrétův; i když Theofrastos ve svém *Výtahu (Epitomé)* říká (*Mínění přírodozpytců* fr. 6a = Dox. 482,14), že poslouchal Anaximandra. Ačkoli byl posluchačem Xenofanovým, přesto ho nenásledoval. Stýkal se však, jak tvrdí Sótión, i s pýthagorejcem Ameiniou, synem Diochaitovým, mužem sice chudým, leč po všech stránkách dokonalým. Spíše následoval jeho, i když sám byl ze vznešeného a bohatého rodu. Po jeho smrti mu zřídil svatyni jako héroovi, neboť Ameiniás a nikoliv Xenofanés jej přivedl ke klidu.

Parmenidés první prohlásil Zemi za kulovitou a za ležící uprostřed. Prý jsou tyto dva prvky: oheň a země. Oheň má roli činitele, země látky.

(22) Zrod lidí prý nastává především díky Slunci; to [?] je však zakládáno teplem a chladem, díky nimž je veškerenstvo ustaveno. Duše a mysl (*nús*) je prý totéž, jak to připomíná i Theofrastos ve *Fyzice* [míněn je však jeho spis *Názory přírodozpytců*, fr. 6a = Dox. 483,2], když probírá názory skoro všech myslitelů. Parmenidés prý rozlišil dvojí filosofii: jednu vzhledem k pravdě (*alétheia*), jednu vzhledem k mínění (*doxa*). Proto také někde říká (B 1.28b-30):

Je nutno, abys poznal vše,
jednak klidné srdce okrouhlé Pravdy,
jednak domněnky smrtelníků, v nichž není pravdivé přesvědčení.

I on filosofuje ve verších, jako i Hésiodos, Xenofanés a Empedoklés. Za kritérium pravdy prohlásil rozum (*logos*, “důvod”), zatímco smysly nepokládal za přesné. Říká totiž (B 1.28b-30):

Ať tě ani bohatě zkušený zvyk nenutí touto cestou
stáčet nevidoucí oči i zalehlé uši a jazyk,
však rozumem rozsuzuj velice sporné rozhodnutí.

(23) Proto o něm i Timón říká (fr. 44 D.):

Parmenidova mohutná velkomyslnost, prostá všeho zdání,
ten oproti klamně představě povznesl myšlení.

Platón na něho napsal dialog *Parmenidés*, nadepsaný *O idejích*.

V mužném věku byl za 69. olympiády (504 až 501 př. n. l.). Zdá se, že první zjistil, že Večernice a Jitřenka je tatáž, jak praví Favorínos v páté knize *Vzpomínek*; jiní to však připisují Pýthagorovi (viz VIII, 14 = A 40a /2). Kallimachos však tvrdí, že ona báseň není jeho. Říká se, že svým spoluobčanům dal také zákony, jak uvádí Speusippos ve spise *O filosofech*. Prý také první zavedl řeč v podobě otázek, zvanou *Achilleus*, jak udává Favorínos v *Rozmanitém vyprávění*. Byl ještě druhý Parmenidés, rétor, který napsal příručku řečnictví.

A 2 = Súda

Parmenidés Elejský, syn Pyrétův, filosof, byl žákem Xenofana z Kolofónu, podle Theofrasta však Anaximandra Milétského. Jeho následovníky byli Empedoklés, filosof a lékař, a Zénón Elejský. Napsal pojednání o přírodě v epických verších a něco dalšího v próze. Připomíná jej Platón (Sofista 237a, viz Parmenidés B 7).

A 3 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum II, 3

Anaximenés z Milétu, syn Praxiadův, poslouchal Anaximandra, podle některých i Parmenida.

A 4 /1 = Iamblichos, De vita Pythagorica 166

A 4 /2 = Proklos, In Platonis Parmenidem I; p. 619, 4 (Cous. Par. 1864)

A 4 /3 = Fótios, Bibliotheca, c. 249; 439a 36

Zénón a Parmenidés z Eleje: I tito byli [následovníci] pýthagorejské cesty.

A 5 /1 = Platón, Theaetetus 183e

Parmenidés se mi zdá být, jak praví Homér, „úctyhodný“ a zároveň „strašný“. Setkal jsem se s ním totiž, když jsem byl velice mladý a on velmi starý, a ukázalo se mi, že má jakousi hloubku, po všech stránkách ušlechtilou.

A 5 /2 = Platón, Sophista 217c

... nebo prostřednictvím otázek, jak to kdysi dělal i Parmenidés a vyvozoval řečmi velmi krásné věci; byl jsem tehdy u toho, já byl mladý, zatímco on byl už velice starý.

A 5 /3 = Platón, Parmenides 127a-c

Antifón pak říkal, že podle Pythodóra vyprávění kdysi Zénón a Parmenidés přišli na Velké Panathénaie. Parmenidés byl tehdy už dost starý, silně šedivý, avšak krásného a ušlechtilého vzezření. Zénónovi tehdy bylo ke čtyřiceti, byl štíhlý a sličný a říkalo se o něm, že býval Parmenidovým miláčkem. Ubytovali se prý u Pythodóra, v Kerameiku za hradbami. Tam přišel Sókratés a s ním mnoho jiných, kteří chtěli slyšet čtení Zénónových spisů - tehdy byly totiž poprvé předneseny. Sókratés byl tehdy ještě velmi mladý.

A 5 /4 = Athénaios, *Deipnosophistae* XI; 505f = XI, 113 Kaibel (= Zénón A 11/2)

A 5 /4 cfr = Macrobius, *Sat.* I,1,5

Vždyť Parmenidés je o tolik starší než Sókratés, že Sókratovo dětství sotva spadá do Parmenidova stáří, a přeci spolu rozmlouvají o mnoha závažných věcech.

A 5 /5 = Diogenés Laertios, *Vitae philosophorum* IX, 25

Zénón Elejský. Apollodóros v *Kronikách* říká, že co do původu sice byl synem Teleutagora, ale že ho Parmenidés (syn Pyrétův) přijal za vlastního. ... Tento Zénón poslouchal Parmenida a byl jeho miláčkem.

A 6 = Aristotelés, *Metaphysica* I, 5; 986b 22

Říká se totiž, že Parmenidés byl jeho [Xenofanovým] žákem.

A 7 /1 = Alexandros, *In Metaphysica* (ad I, 3; 984b3); p. 31, 7 Hayd.

A 7 /2 = Simplikios, *In Physica* 22, 27

(...) Xenofanés z Kolofónu byl učitelem Parmenida.

A 8 = Simplikios, *In Physica* 28, 4 (= Theofrastos, *Physicorum Opiniones* fr. 8. = Dox. 483, 11)

A 9 = Diogenés Laertios, *Vitae philosophorum* VIII, 55

Theofrastos však tvrdí (Dox. 477), že [Empedoklés] horlil pro Parmenida, a že ho ve svých básních napodoboval. Také on totiž vydal řeč o přirozenosti v epických verších.

A 10 = Simplikios, *In Physica* 25, 19

Empedoklés z Akragantu nebyl o mnoho starší než Anaxagorás, byl však horlivým stoupencem Parmenida a ještě více pýthagorejců.

A 11 = Eusebios, Chron. Hieron.

A 12 /1 = Strabón, Geographica VI, 1; p. 252

... další záliv a v něm město Hyelé, které založili Fókajští, jiní je však nazývají Elé, podle pramene, nyní Elea. Z něj vzešli Parmenidés a Zénón, mužové pýthagorejští. Myslím, že i díky nim mělo už dávno dobrou ústavu.

A 12 /2 = Plútarchos, Adversus Colotem 32; 1126a

A 13 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum I, 16

Někteří napsali jenom jeden spis: Melissos, Parmenidés, Anaxagorás.

A 14 = Simplikios, In De caelo 556, 25

A 15 = Plútarchos, Quomodo adolescens poetas audire debeat 2; p. 16c11

A 16 = Plútarchos, De audiendo 13; p. 45a

A 17 = Proklos, In Timaeum commentaria I; 345,12 Diehl

A 18 = Proklos, In Platonis Parmenidem I; 665, 17

A 19 = Simplikios, In Aristotelis physicorum libros comm. 36, 25

A 20 /1 = Simplikios, In Aristotelis physicorum libros comm. 146, 29

A 20 /2 = Menander, Rhet. I, 2, 2

A 20 /3 = Menander, Rhet. I, 5, 2; p. 337 D. A. Russell - N. G. Wilson

A 21 /1 = Simplikios, In Physica 144, 25

A 21 /2 = Filoponos, In Physica 65, 23 Vit.

A 22 = Pseudo-Plútarchos, Stromata 5 (= Eusebios, Praeparatio Evangelica I, 8, 5 = D. 580)

Parmenidés Elejský, druh Xenofana, ...

Říká, že Země vznikla ze stékajícího hustého.

A 23 = Hippolytos, Refutatio I, 11 (D. 564 W. 16)

A 24 /1 = Aristotelés, Metaphysica I, 5; 986b 18 (= Melissos A 11 /2)

Zdá se totiž, že Parmenidés chápe jedno pojmově (co do slova, *kata ton logon*), zatímco Melissos látkově. Proto také jeden říká, že je omezené (*peperasmemon*), zatímco druhý, že je neomezené (*apeiron*).

A 24 /2 = Aristotelés, *Metaphysica* I, 5; 986b27

Parmenidés však, jak se zdá, jako mluví spíše vidoucí. Protože má za náležité, že vedle jsoucna není žádné nejsoucno, domnívá se, že jsoucno je nutně jedno a není nic kromě něj, což jsme důkladněji probrali v knihách o přírodě (*Physica* I, 3). Předpokládá jedno z hlediska řeči (*kata ton logon*), když však je nucen následovat jevy, pak předpokládá mnohost z hlediska vnímání. Tak opět uznává dvě příčiny a dva principy, teplo a chlad, které nazývá oheň a země. Z nich pak teplo přiřazuje ke jsoucnu, zatímco chlad k nejsoucnu.

Cfr. Alexandros, *In Metaphysica* 45, 2.

A 24 /3 = Aristotelés, *Metaphysica* IV, 5; 1010a1

Pátrali (Anaxagorás a Homér) sice po pravdě jsouceni, avšak za jsoucna pokládali pouze ta, která jsou smyslově vnímatelná.

A 25 /1 = Aristotelés, *De caelo* III, 1; 298b14

Jedni z nich totiž vznik i zánik zcela odmítali. Například Melissos a Parmenidés říkali, že nic ze jsouceni nevzniká ani nezániká, ale že se nám to pouze tak zdá. I když mnohé věci sice řekli správně, přesto není správné tvrdit, že mluví jako fyzikové, neboť bytí nezrozených a nepohyblivých jsouceni přísluší spíše jiné a přednější nauce. Přesto však nepředpokládali, že by bylo něco jiného než jsoucnost (*úsia*) vnímatelných věcí, avšak jako první mysleli takové přirozenosti, které jsou čímsi jako poznání nebo rozvaha, a náležité výpovědi o nich přenesli na ony smyslově vnímatelné věci.

A 25 /2 = Aristotelés, *De generatione et corruptione* I, 8; 325a13

A 26 /1 = Platón, *Theaetetus* 181a

... avšak bude-li se zdát, že pravdivěji mluví spíše ti, kteří veškerenstvo zastavují, utečeme se k nim, pryč od těch, kteří hýbají věcmi nepohyblivými.

A 26 /2 = Sextos Empeirikos, *Adversus mathematicos* X, 46

... že [pohyb] ani není, tvrdí Parmenidés, Melissos a jejich stoupenci, které Aristotelés nazval „zastavovatelé a nepřirodní“. „Zastavovatelé“ podle klidu (*stasis*, stání), „nepřirodní“ proto, že přirozenost je principem pohybu ...

A 27 = Aristotelés, *Physica* III, 6; 207a9

Mimo co nic není, jest úplné a celistvé, neboť tak definujeme celek (*to holon*) - jako to, čemu nic nechybí - třeba celý člověk nebo skříň. Jako je tomu však pokaždé jednotlivě, tak je tomu i v nejvlastnějším smyslu: celek je to, vně čeho není nic. Čemu však schází něco, co je vně, to není vše, ať by chybělo cokoliv. Celé a dokonalé (*teleion*) je však buď zcela totéž, nebo je aspoň příbuzné povahy. Dokonalé však není nic, co nemá konec (*telos*), konec je mez (*peras*). Proto je třeba vzít v úvahu, že Parmenidés to řekl lépe než Melissos. Ten totiž tvrdí, že celek je bezmezný, Parmenidés však, že celek je vymezen (B 8. 44): „Od středu všude je stejné.“

A 28 = Simplikios, In *Physica* 115, 11

A 29 = Áetios I, 24, 1 (Dox. 320)

Parmenidés a Melissos vyloučili vznik a zánik, proto tvrdí, že veškerenstvo je nehybné.

A 30 = Ammónios, In *Aristotelis de interpretatione* 133, 16 Busse

A 31 = Áetios I, 7, 26 (Dox. 303)

Parmenidés (říká, že bůh je) nehybný a vymezený tvarem koule.

A 32 = Áetios I, 25, 3 (Dox. 321)

Parmenidés a Démokritos (tvrdí), že vše (se děje) podle nutnosti. Totéž pak je osud, spravedlnost, prozřetelnost a uspořádání (vznik?) světa.

A 33 = Kléméns Alexandrijský, *Protrepticus* 64, 2

Parmenidés Elejský zase jako bohy představil oheň a zemi.

A 34 /1 = Plútarchos, *Adversus Colotem* 13; 1114d

A 34 /2 = Simplikios, In *Physica* 39, 10

A 34 /3 = Simplikios, In *Physica* 25, 15

A z těchto [principů] byly určeny tyto dva jako příhodné ... pro mínění: oheň a zemi, nebo spíše světlo a tma.

A 35 /1 = Aristotelés, De generatione et corruptione II, 3; 330b13

Tito však předpokládají právě dva [prvky], jako Parmenidés: oheň a zemi. Ty mezi nimi, vzduch a vodu, považují za jejich spojeniny.

A 35 /2 = Aristotelés, De generatione et corruptione II, 9; 336a3

... teplo rozlučuje, chlad spojuje, a z nich jednotlivě je jedno aktivní, druhé pasivní; proto říkají, že i z těchto důvodů všechno ostatní vzniká a zaniká.

A 35 /3 = Cicero, Academica priora II, 118, 9

Parmenidés [považoval za principy] oheň, který pohybuje, a zemi, který je od něj tvarovaná.

A 36 /1 = Áetios II, 1, 2 (Dox. 327)

Parmenidés a Melissos ... [tvrdí, že] svět je jeden.

A 36 /2 = Áetios II, 4, 11 (Dox. 332)

Xenofanés, Parmenidés a Melissos považují svět za nezrozený, věčný a nezničitelný.

A 37 /1 = Áetios II, 7, 1 Mansfeld–Runia (cfr. Dox. 335, cfr. 28 B 12)

O uspořádání světa:

Parmenidés tvrdí, že věnce [nebeských sfér] jsou koncentrické, že jeden je z řídkého a jiný z hustého, že však jsou mezi nimi další, smíšené společně ze světla a tmy. To, co je všechny obklopuje jako hradby, je přispěním Diké tuhé, pod tím je ohnivý věnec. A ten nejvíc uprostřed ze všech kolem je zase ohnivý. Ze smíšených věnců je ten, který je nejvíc uprostřed, pro všechno [principem] a [příčinou] pohybu a vznikání, nazývá jej též jakousi bohyní kormidelnicí (viz B 12. 3) a držitelkou klíčů (B 1. 14), Spravedlností a Nutností (B 8. 30).

Vzduch se ze země oddělil, když z ní byly jeho částičky vytlačeny jejím silným stlačením. Slunce a kruh Mléčné dráhy jsou výdechem ohně. Měsíc je smíšený z obojího, ze vzduchu i z ohně. Nejvýše ze všeho všechno objímá aithér, pod ním leží to ohnivé, co nazýváme nebem, pod kterým je už to, co obklopuje Zemi.

A 37 /2 = Cicero, De natura deorum I, 11, 28

Parmenidés vymyslel věc podobnou věnci (nazývá ji *stefané*, věnec), totiž souvislý ohnivý kruh, obkružující oblohu, který nazývá bohem. (...) Vymyslel též mnoho jiných podobných nehorázností, když povýšil na bohy boj, svár, touhu a jiné věci tohoto druhu, jež hynou nemocí, spánkem, zapomenutím nebo stářím.

A 38 = Áetios II, 11, 4 (Dox. 340)

Parmenidés, Hérakleitos, Stratón a Zénón považují nebe za ohnivé.

A 39 = Áetios II, 13, 8 (Dox. 342)

Parmenidés a Hérakleitos považují hvězdy za shluky ohně.

A 40 = Anonym Byzant., ed. Treu p. 52, 19 (Isagog. in Arat. II, 14; 318, 15 Maass)

A 40a /1 = Anonym Byzant.; Isagog. in Arat. II, 15, 4 (Dox. 345)

Parmenidés klade na první místo v aithéru Jitřenku, kterou ztotožňuje s Večernicí, za ni Slunce, pod ně hvězdy v tom ohnivém, co zve nebem.

A 40a /2 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum VIII, 14 (Pýthagorás)

[Pýthagorás] prý jako první řekl, že Večernice a Jitřenka jsou totéž, jak tvrdí Parmenidés. (Casaubonus i zde čte podle IX,23: ..., jiní to však připisují Parmenidovi.)

A 41 = Áetios II, 20, 8 (Dox. 349)

Parmenidés a Métrodóros říkají, že Slunce je ohnivé.

A 42 /1 = Áetios II, 25, 3 Mansfeld–Runia (cfr. Dox. 356)

O podstatě Měsíce:

Anaximenés, Parmenidés a Hérakleitos [říkají, že] Měsíc je ohnivý.

A 42 /2 = Áetios II, 26, 2 Mansfeld–Runia (cfr. Dox. 357)

O velikosti Měsíce:

Parmenidés [říká, že co do velikosti je Měsíc] stejný jako Slunce; a je od něho osvětlovaný.

A 42 /3 = Áetios II, 28, 5 Mansfeld–Runia (cfr. Dox. 358) = Anaxagorás A 77 /5

O osvětlení Měsíce:

Thalés první řekl, že Měsíc je osvětlovaný Sluncem.

Stejně tak Pýthagorás, Parmenidés, Empedoklés, Anaxagorás a Métrodóros [z Lampsaku?].

A 43 = Áetios II, 20, 8a (Dox. 349, 12-16)

Parmenidés říká, že Slunce a Měsíc se vydělily z kruhu Mléčné dráhy, Slunce z řidší směsi, která je teplá, Měsíc z hustší, která je chladná.

A 43a = Áetios III, 1, 4 (Dox. 365)

Parmenidés říká, že směs hustého a řídkého vede k mléčné barvě.

A 44 /1 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum VIII, 48

Pýthagorás prý jako první nazval nebe (*úrános*) světem (*kosmos*) a Zemí okrouhlou (*strongylé*). Podle Theofrasta to však byl Parmenidés a podle Hésioda Zénón.

A 44 /2 = Áetios III, 15, 7 (Dox. 380)

A 44 /3 = Anatolios, De decade; p. 6 Heiberg

A 44a /1 = Strabón, Geographica I, 94

Poseidónios říká, že Parmenidés první rozlišil pět pásem, považoval ovšem horký pás za asi dvakrát tak široký, takže překračoval (za obratníky) ... vně až do mírných pásem.

A 44a /2 = Áetios III, 11, 4 (Dox. 377a8)

A 45 /1 = Macrobius, Somn. Sc. I, 14, 20

Parmenidés říká, že [duše je] ze země a z ohně.

A 45 /2 = Áetios IV, 3, 4 (Dox. 388)

Parmenidés a Hipposos říkají, že duše je ohnivá.

A 45 /3 = Áetios IV, 5, 5 (Dox. 391)

Parmenidés říká, že to vládnoucí je v celém trupu.

A 45 /4 = Áetios IV, 5, 12 (Dox. 392)

Parmenidés, Empedoklés a Démokritos tvrdí, že mysl (*nús*) a duše je totéž; podle nich by vlastně nic živého nebylo nerozumné.

A 46 = Theofrastos, De sensu 1 (Dox. 499)

(...)

(3) Parmenidés (...) vykládá vnímání stejností. (...) Učí, že jsou jen dva živly, a že se poznávání řídí převahou jednoho z nich. Neboť myšlení je různé podle toho, má-li převahu teplo nebo chladno; lepší a čistší je při teplu, avšak i toto myšlení potřebuje jakousi souměrnost. (...) Učí, že také paměť a zapomínání vznikají míšením živlů. (...) Ale že uznává též vnímání samotným opačným živlem [tj. chladnem], je zjevné z jeho slov, že pro nedostatek ohně nevnímá mrtvola světlo, teplo a hlas, zato však vnímá chladno, ticho a jiné protiklady. A vůbec vše, co jest, má prý jakési poznání.

A 46a = Áetios V, 30, 4 (Dox. 443, 12)

Parmenidés tvrdí, že stáří nastává úbytkem tepla.

A 46b = Tertullianus, De anima 45

Spánek ... považují Empedoklés a Parmenidés za ochlazení.

A 47 = Áetios IV, 9, 6 (D. 397b1)

A 48 = Áetios, De placitis reliquiae (Stobaei excerpta) p. 404, 3 Diels. (D. 404). (DK uvádí: Áetios (?) IV, 13, 9. 10 - ale tam nenalezeno)

A 49 /1 = Filodémos, Rhet., fr. inc. 3, 7 (II, 169 Sudh.)

A 49 /2 = Áetios IV, 9, 1 (D. 396, 12)

Pýthagorás, Empedoklés, Xenofanés a Parmenidés říkají, že smysly jsou klamně.

A 50 = Áetios IV, 9, 14 (D. 398)

Parmenidés a Empedoklés říkají, že nedostatkem potravy vniká žádost (chuť k jídlu, *orexis*).

A 51 = Censorinus, De die natali 4, 7-8

Empedoklés ve své znamenité básni, kterou Lucretius chválí takovým způsobem, jako by téměř ani nebyla vytvořena člověkem, tvrdí cosi takového:

Ze země, která byla jako těhotná, se nejprve zrodily jednotlivé neuspořádané údy, které se potom spojily a vytvořily pevnou látku člověka, smíšenou z ohně a vlhkosti.

S názorem Empedoklea se až na několik málo výjimek shodoval i Parmenidés z Eleje.

A 52 = Aristotelés, *De partibus animalium* II, 2; 648a25

A 53 /1 = Áetios V, 7, 2 (Dox. 419, po 31 A 81)

Parmenidés říká, že místa v severních pásech dala vznik samcům, neboť ti hustá mají více hustého, zatímco v jižních samice, vzhledem k řídkosti.

A 53 /2 = Áetios V, 7, 4 (Dox. 420)

A 53 /3 = Censorinus, *De die natali* 5, 2

(...) Parmenidés se domníval, že semeno vychází hned z pravého a hned zase z levého varlete.

A 54 /1 = Áetios V, 11, 2 (Dox. 422)

Parmenidés tvrdí, že když se potomci odloučí z pravé strany dělohy, [podobají se] otcům, když však z levé strany, tak matkám.

A 54 /2 = Censorinus, *De die natali* 6, 5

Podle Parmenida mezi sebou bojují semena muže a ženy, a dítě získá pohlaví podle vítěze.

A 54 /3 = Censorinus, *De die natali* 6, 8

Další Parmenidovou myšlenkou je, že děti jsou podobné otci tehdy, když semena pocházejí z pravé strany [z pravého varlete?], když z levé, tak matce.

Cfr. Lactantius, *De opif.* 12, 12.